

PROGRAM TASLAĞI

GİRİŞ

Cumuriyet Halk Partisinin programına temel olan ana fikirler, Türk devriminin başlangıcından bugüne kadar yapılmış olan işlerle yalın olarak, ortaya konmuştur.

Bundan başka, bu fikirlerin başlıcaları, 1927 yılında parti kurultayınca da kabul olunan tüzüğün genel esaslarında, ve, genel Başkanlığın, aynı kurultayca onanmış olan bildirğinde, ve 1931 kamutay seçimi dolayısıyla çıkarılan bildirisinde saptanmıştır.

Yalnız bir kaç yıl için değil, geleceği de kapsayan tasarılarımızın ana hatları burada, toplu olarak yazılmıştır.

Partinin güttüğü bütün bu esaslar, Kamâlizm prensipleridir.

BİRİNCİ KISIM

Esaslar : 1) Vatan, 2) Ulus, 3) Devletin esas kuramı, 4) Kamusal haklar.

1 — Vatan; Türk ulusunun, eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerindeki eserleri ile, bugün, üstünde yaşadığı, siyasal sınırlarla çevrilmiş, kutsal yurddur.

Vatan hiç bir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küldür.

2 — Ulus; dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı yurddaşlardan meydana gelen siyasal ve sosyal bir bütündür.

3 — Devletin esas kuramı :

Türkiye ; ulusçu, halkçı, devletçi, lâyük ve devrimci bir cumuriyettir.

Türk ulusunun yönetim şekli, (Kuvvet birdir) esasına dayalıdır. Egemenlik birdir; ve bağısız, şartsız ulusundur. Egemenlik hakkını, ulus adına Kamutay kullanır. Törütgen ve yürülken yetkiler Kamutayda toplanır. Kamutay törütüm yetkisini, doğrudan doğruya, kendi kulla-

ır. Yürütüm yetkisini kendi arasından seçtiği Cumur başkanı ile, onun orunlayacağı hükûmete bırakır. Türkiyede hakyerleri bağınsızdır.

Parti, devlet şekillerinin en doğrusu bu olduğuna kanağdır.

4 — Kamusal haklar :

A) Yurddaşların, ferdig ve sosyal özgenlik, eşitlik, dokunulmazlık ve mülkiyet haklarını barımak, partimizce başlıca esaslardandır. Bu haklar, devletin varlık ve otorite sınırı ile buclanmıştır. Ferdin ve hükmiğ şahsiyetlerin kınavı, kamuğasıya aykırı olmayacaktır.

Kanunlar bu esasa göre konacaktır.

B) Parti, yurddaşlara hak ve ödev vermekte, kadın erkek ayırmaz.

C) Saylav seçim kanunu yenilenecektir. Yurdumuzun genel şartlarına göre, vatandaş, yakından tanımakta olduğ ve inandığı şahısları ikinci seçmen olarak ayırmakta özgör bırakmağı, ve saylav seçimini bu yünden yapmağı demokrasi göreğine en uygun buluruz.

İKİNCİ KISIM

CÜMURİYET HALK PARTİSİNİN ANA VASIFLARI

5 — Cümuriyet Halk Partisi ; A) Cümuriyetçi, B) Ulusçu, C) Halkçı, Ç) Devletçi, D) Lâyık, E) Devrimcidir.

A) Parti, ulus egemenliğı ülküsünü en iyi ve en sağlam surette imsileyen ve taplayan devlet şeklinin Cümuriyet olduğuna kanağdır. Parti bu sarsılmaz kanağatla, Cümuriyeti her tehlikeye karşı, bütün araçlarla korur.

B) Parti, ilerleme ve gelişme yolunda ve arsulusal değerlerde, ve ilgilerde Türk sosyetesinin, çağdaş uluslarla yanyana ve bir uyumda yürümekle beraber, ikinci maddede izah olunduğu üzere kendine özgü iralarını ve erkin benliğini korumağı esas sayar.

C) İrde ve egemenlik kaynağı ulustur. Bu irde ve egemenliğin, devletin yurddaşa ve yurddaşın devlete karşı olan ödev ve yükümlerini tamamiyle yerine getirmek için kullanılması, partinin başlıca prensiplerindedir. Kanun karşısında, saltık bir eşitlik kabul eden, ve hiç bir ferde, hiç bir aileye, hiç bir klasa; hiç bir cemaata ayrıcalık tanımayan yurddaşları halktan ve halkçı olarak kabul ederiz.

Türkiye Cümuriyeti halkını ayrı ayrı klaslardan karışık değil, fakat, ferdig ve sosyal hayat için, işbölümü bakımından, türlü hizmetlere ayrılmış bir sosyete saymak esas prensiplerimizdendir; Çiftçilere, küçük sanat sahipleri, esnaf ve işçilerle, özgür ertik sahipleri, endustrieller, tecimerler ve işyarlar Türk ulusal kuramının başlıca çalışma örgenleridir. Bunların her birinin çalışması, öbürünün ve kamunun hayatı ve genliğı için bir zorağdır.

Partimizin bu prensiple amaçladığı gaye, klas kavgaları yerine sosyal düzenlik ve dayanışma elde etmektedir. Ve asığlar arasında, birbirlerine karşıt olmayacak surette, uyum kurmaktadır. Asığlar, kapasite ve çalışma derecesine göre olur.

Ç) Özel kınav ve çalışma esas olmakla beraber, imkân olduğu kadar az zaman içinde ulusumuzu genliğe ve yurdu bayındırlığa eriştırmek için, genel ve yüksek asığların gerektirdiğı işlerde, hele ekonomik alanda, devleti filiğ surette ilgilendirmek başlıca esaslarımızdandır.

Devletin ekonomi işleri ile ilgisi fili surette yapıcılık olduğu kadar, özel girişimlere ön vermek ve yapılmakta olan işleri düzenlemek ve kontrol da etmektir.

Devletin, filiğ olarak, hangi ekonomik işleri yapaca-

ğının belirtilmesi ulusun genel ve yüksek asıglarına bağlıdır. Bu lüzum üzerine, devletin, fiilî olarak, kendi yapmağa karar verdiği iş, eğer, özel bir girişit elinde bulunuyorsa, onun alınması her defasında özgü bir kanun çıkarmağa bağlıdır. Bu kanunda özel girişitin uğrayacağı zararın, devlet tarafından ödem şekli gösterilecektir. Bu zarar oranlanırken, gelecekteki kazanç ihtimalleri hesaba katılmaz.

D) Parti, bütün kanunların, tüzüklerin ve usullerin yapılışında ve toplanışında, en son ilim ve teknik esasları ile, asrın ihtiyaçlarına uyulmasını prensip olarak kabul etmiştir.

Din, bir vicdan işi olduğundan, parti, dini, dünya ve devlet işleri ile siyasadan ayrı tutmağı, ulusunuzun çağdaş medeniyet yolunda ilerlemesi için başlıca şartlardan sayar.

E) Parti devlet yönetiminde, tedbir bulmak için derecel ve evrimsel prensiple kendini bağlı tutmaz. Ulusunuzun sayısız öz verilerle başarmış olduğu devrimlerden doğan, ve olgunlaşan prensiplere bağlı kalmak ve onları korumak parti için esastır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

EKONOMİ

Tarım, endüstri, madenler, ormanlar,
tecim ve bayındırlık işleri

6 — Ekonomide hareketli kapital önemlidir,

Nomal kapitalin tek kaynağı ulusal çalışına ve tutumdur. Bunun için çalışmayı artırmak, ferd ile aile hayatında ve, devlet ve hükümetin genel ve özel bütün yönetmelerinde tutum fikrini kökleştirmek partinin başlıca prensiplerindendir.

7 — Kredi işlerine ihtiyaç derecesinde önem verilecektir. Kredilerde üremi, iskontuyu ucuzlatmak ve kredi işlerini kolaylaştırmak hedefimizdir.

A) Parti yurdda kredi güvenliğine Büyük önem verir. Borç veren kurumlar açmış oldukları kredilere karşı, gerçek ve sağlam inanca istemek şartı ile, kredi ile iş yapmak havesinin hakikiğ işadamlarına hasrolunabileceği kanağatındayız.

B) Küçük çiftçilerin mevsimlik kredisi tarım kredi kooperatiflerinden ve çiftlik sahiplerinin yıllık kredi ihtiyaçları ipotek karşılığı sağlanmalıdır.

C) Ürün ve hayvanlarla, çift yaraç ve makineleri karşılık tutularak kredi açılmak usulü konacaktır.

D) Yıllık çiftçi kredilerinin ödeme günü, ürünlerin, alıcı baskısı altında olmaksızın, satılabileceği zamandan sonraya bırakılmalıdır.

E) Mağdenciler, endüstri ve küçük zanaat sahipleri, esnaf, küçük tecimerler, balıkçı ve süngercilerin kredi ihtiyaçları karşılanacaktır.

F) Endüstri ve deniz ürünleri için, makine ve yaraç karşılığı kredi verilecektir.

G) Yurddaşları ev sahibi kılmak prensibini güden partimiz bugünkü (Emlâk Bankasının) aslın dar olan kapitalini artırmağı önemli tutmakla beraber, şimdilik, Bankanın kapitalinden yeni yapılara verilen kısmın yalnız evlere hasrolunması fikrindedir. Banka, bu oturumlardan başka, mülk ve gelir yapıları için kredi açmaz, Eskiden yapılmış olan taşısız mallar üzerine de, oturudan başka, mülk ve gelir yapılmamak şartı ile kredi açılır. Elde bulunan kapitalin hizmeti ancak bu suretle ergemize uygun yoldan kapsallanmış olur. Öte taraftan daha ucuz ve uzun ödelli bir kredi fonsiye kipinin kurulmasını, enaz zamanda gerçekleştirilmek lâzımgelen bir iş sayarız.

14 BÜYÜK KURULTAYA TEKLİF EDİLEN

8 -- Tefeciliğe karşı savaşta bulunmak partimizin prensiplerindedir.

9 -- Sigorta işi ile önemi derecesinde, uğraşacağız.

10 -- Partimiz kooperatifçiliği ana prensiplerden sayar. Kredi kooperatifleri ile, toprak ürünlerinin hakikiğ değerinden üretmenleri faydalandırarak olan satış kooperatiflerinin kurulmasına ve çoğaltılmasına önem vermekteyiz. Türkiye Tarım Bankası, Tarım kooperatiflerinin ana bankasıdır.

11 -- Tarım Bankasını daha çok, çifçi ve köylü ekonomisine yararlı bir hale getirmek, ve, onu, kanun esaslarına göre kontrol imkânını sağlayacak şekilde, sahiplendirmek gayemizdir.

12 -- Ödeme dengesini düzeltmek ve bu yönden Türkiyenin dış tecimini denk tutmak lâzımdır.

Dış tecim uzlaşmalarında prensibimiz, malımızı alanın malını almaktır.

13 -- Küçük ve büyük endüstri, ilk madde üretmenlerinin asığlarına daha uygun olarak korunmalıdır.

14 -- Hiç bir ekonomik girişim, kamuğasıya olduğu

kadar, ulusal ve özel bütün kınavlar arasındaki uyuma da karşıt olamaz. İş verenlerle işçilerin çalışma birliğinde de bu uyum, esastır.

İş kanunu ile işçiler ve iş verenler arasındaki karşılıklı ilgiler düzenlenecektir.

İş anlaşmazlıkları, uzlaşma yolu ile ve buna imkân olmazsa devletin kuracağı uzlaştırma araçlarının yargıçlığı ile kotarılır. Grev ve lokavt yasak olacaktır.

Ulusçu Türk işçilerinin hayat ve hakları ile bu esaslar içinde ilgileniriz, çıkarılacak iş kanunlarımız bu esaslara uygun olacaktır.

15 — Yurdu endüstrileştirmek için, devletin ve özel girişimlerin meydana getireceği kurumlar, bir ana programa uygun olacaktır. Devlet plânları, yurdu kısa bir zamanda ihtiyacı olan endüstrilerle cihazlamak gayesine göre yapılacaktır. Endüstrinin memleketin bazı köşelerinde toplanması - yerine kurulmaları ekonomik de olmak şartı ile - genişlikle yayılmasını gözönünde tutarız.

Üretmenlerle yögaltmanlar arasında çıkabilecek asıg kavgalarını önlemek için, bütün endüstrilerde fiyat kontrol işlerini düzenleyecektir. Devlet fabrikaları için de ayrıca finansal ve teknik bir kontrol düzeni konacaktır.

Kapitalinin çoğu veya tamamı devletin olan endüstriyel kurumların finansal kontrolleri, tecimel olan özlükleri gereğine uygun surette düzenlenecektir. Rasyonel çalışmaya önem vereceğiz.

Yögaltmanların zararına fiya birliği yapacak olan tröst ve kartellere izin verilmeyecektir. Usallaştırma ergesi ile yapılacak olanlar, bunun dışındadır.

16 — Memleketin gelişiminde bütün tecim kınavları önemlidir. Nomal çalışan ve tekniğe dayanan kapital sahipleri korunacak ve kendilerine önverilecektir.

17 — Çıkat işlerini önemli ulusal işlerden ve dış tecimin düzenlenmesini en büyük ekonomi ödevlerinden sayarız. Tecimerlerin bu yoldaki kınavlarını verimli kılacağız. Ulusal ürünlerimizin sürümünü kolaylaştırmak, ünlerini barınak, çıkatlarını sağlamak ve istandartlaştırma tedbirleri ile yakından ilgileneceğiz. Dış tecimini her gün artan bir dikkatle, piyasaların çeşitleri ve gereklerine uygun bir çıkata siyaseti bakımından çalıştırmak, ve onu, devlet yardımı ile kuvvetlendirmek isteriz. Dış tecimi ile uğraşanların, işlerini başarmak için ihtiyaç duydukları bilgileri verecek olan örgütlerimiz olacaktır.

18 — Dış tecim transitlerinden devleti faydalandırarak olan özgür - bölge kurulmasını iyi bir iş sayarız.

19 — Ulusal ekonomi gereklerine uydurulmak üzere liman, rıhtım, iskele ve hamallık tarifeleri üstünde dikkatle durulacaktır.

20 — Balıkçılığa ve süngerciliğe önem vereceğiz. Balıkçılık endüstrisinin gelişimi için, hem üretmenlerin hem de halkın asıglarına uygun olmıyan balıkhane kipi-nin düzeltilmesi lâzımdır.

21 — Konserveciliğe önvereceğiz.

22 — Turizmi, Türk yurdunu tanıtip sevdirci ve Türkiye ekonomisine fayda verir bir konu sayarız.

23 — Ekonomik düşüncelerimizde, her hangi bakanlık ve oruna ilişkin olan bütün devlet işlerinin, ulusal ekonomi bakımından, saltık kazancı ve faydalı olması düsturunu genel olarak esas tutarız. Eskiden kalma kanunların ve usullerin zamanla, bu bakımdan, düzeltilmesine önem veriyoruz.

Partimiz, çalışmada ekonomi işlerine bu önemi vermekle beraber ekonomiyi, her biri ayrı önemde bulunan devlet işlerinin bir kolu tanır.

24 — Kara, Deniz, Hava taşıncılığının düzenlenmesine ve gelişimine çalışacağız. Bu üç çeşit taşın araçlarının yurda tam değerinde fayda verebilmesi için işletme ve tarifelerinde bir birini tamamlayıcı ve bir birini kollayıcı bir uyum kurmağı yurdun ekonomik ihtiyaçlarından sayarız. Devlet deniz işletmesini, geniş bir programla yürüteceğiz. Bu arada şilepçiliği de önemli görmekteyiz.

25 — Ekonomik ergelerimize yeter gelecek olan büyük su işi ülkümüzdür, Küçük su işlerimizi başarmak ilk hedeflerimizdendir.

26 — Bayındırık işlerimiz, her şubesinde pratik ve verimli bir toplama programına göre kovalanacaktır. Büyük güreime ve kuvvetlenme aracı olan demiryollarının yapılmasına devam edeceğiz.

Limanlarımızın yapılması heran gözönünde tuttuğumuz işlerdendir.

Vilâyet şosaları üzerinde çalışmakla beraber, memleketi bağlayan iyi ve son tekniğe göre yapılacak köprülere ve şose ördülerine kavuşmak için, pratik bir pro-

gram taplanacaktır. Şosa yapılarında demiryollarını da besleyecek dikiel yönetler gözetilerek ekonomik düşünceye yer verileceği gibi yurdun güvenlik ve savgası düşüncesine de ayrıca dikkat edilecektir.

27 — Posta, telgraf, telefon ve telsiz işlerini teknikçe üstün ve yurt ihtiyacına uygun bir düzene getireceğiz. Şehirler arası telefon bağlarını durmadan arttıracamız.

28 — Toprak ürünlerimizin kemiyet ve keyfiyetçe başında gelen buğdayın fiyatını, değerinden aşağı düşürmemek, gerek üretmen, gerek yoğaltman zararına olabilecek fiyat değişimlerini önlemek için alınan tedbirleri daha genişletmek ve esaslandırmak, göz önünde tuttuğumuz konulardan biridir.

Bunun için girilişen silo ve anbarlar işine devam edeceğiz. Yurd savgası ve beklenmedik kurak tehlikeleri için, buğday istoku bulundurmak lâzımdır.

29 — Toprak ürünlerimizle yemişlerimizi çıkart tecimi için elverişli surette kipleştirmeğe, ve iç endüstriye lâzım olan kemiyet, ve vasıta ilk maddeler yetiştirilmesine çok önem veririz. Bunun için tohum artımı, fidanlık ve aşı işleriyle sıkı bir surette uğraşacağız.

30 — Tarım endüstrilerinin ilerilemesi baş işlerimizdendir.

31 — Üretmenin emeğini korumak için, hayvan ve bitki hastalıkları ile savaşaacağız.

32 — Toprağımızın zenginliklerini, su kuvvetlerimizi ve ormanlarımızı işletmek ve değerlendirmek, çalışmalarımız arasında başlıca yer alacaktır. Bütün memleket elektrikleştirme girişimini, Türk vatanını ilerletecek konuların başında olanlardan sayarız. Bu türlü zenginliklerimizin hakikî kıymetlerini ve derecelerini belirtmek ve saptamak için araştırmalara devam edeceğiz. Bu girişimlere kapital kaynaklığı edecek bir finans kurumu meydana getirmek amacımızdır. Bu işler partinin devletçilik sıfatının başlıca toplanma konularıdır.

33 — Hayvan çoğaltım ve yeğritimine, hayvancılığa ön verilmesine, hayvan ürünü endüstrisinin ilerlemesine çalışılacaktır.

34 — Her Türk çiftçisini yeter toprak sahibi etmek partimizin ana gayelerinden biridir. Topraksız çiftçiye toprak dağıtmak için özgü istimlak kanunları çıkarmak lâzımdır.

35 -- Yurdumuzun coğrifik durumu ve ulusumuzun soysal varlığı ve ödevi, yutdaşların sağlığı, spor, savga ve genel ekonomi bakımlarından, denizeiliğe önem verilmesini ister. Parti, bütün devlet ve ulus işlerinde bunun gözönünde tutulması lüzumuna inanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

FİNANS

36 — Partimizce devamlı ve hakikiğ olarak bütçe denkligi fikri finansta esastır. Düzgün ödemeyi hazine için önemli iş saydığımız kadar yurddaşın vergileri için de ana fikir olarak alırız.

37 — Vergi salnaklarını, imkân olduğu kadar özürüt ve araçlı esaslara çevirmek hedefimiz olmakla beraber vergi kanunlarımızı pratik ve toplama bakımından özenle ve ulusumuzun ödeme kapasitesini küçüksemeyen bir düşünüşle her gün daha iyileştirme ve uyğunlaştırma yolundaki çalışmalara devam olunacaktır.

38 — Gümrük tarife ve işlerini, ulusumuzun ekonomik asıglarına daha uygun şekillere koymağa çalışmak önediğimiz işlerdendir.

39 — Kaçakçılıkla savaşı, türk haznesinin hakkını ve kuvvetini koruyan önemde sayarız,

40 — Tekit yönetgelerini, devlet haznesi için gelir aracı olduğu kadar, üstünde çalıştıkları ürünlerimizin değerini korumak ödevlerinden dolayı, ulusal ekonomiyeye hizmet eden birer kurum olarak göz önünde tutarız.

BEŞİNCİ KISIM

ULUSAL EĞİTİM

41 -- Ulusal eğitimde esas düsturlarımız şunlardır :

A) Eğitim siyasamızda temeltaşı, bilmemezliği gidermektir. Kültür işinde, her gün daha çok çocuk ve yurddaş okutup yetiştirecek bir program güdülecektir.

B) Kuvvetli Cümuriyetçi, Ulusçu, Halkçı, Devletçi. lâyük ve devrimci yurddaş yetiştirmek, bütün öğretim derecelerinde yüküm ve özen noktasıdır.

Türk ulusunu, Kamutayı ve Türk devletini sayın tutmak ve tutturmak, bütün yurddaşlara bir ödev olarak aşılacaktır.

C) Fikriğ olduğu gibi, bedenig gelişimeye de önem vermek, ve, hele, ırayı ulusal derin tarihimizin gösterdiği yüksek derecelere çıkarmak büyük gayedir.

Ç) Eğitim ve öğretimde güdülen usul, bilgiyi, yurddaşa, maddig hayatta başarı elde ettiren bir cihaz haline getirmektir.

D) Eğitim her türlü urasadan yad ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, ulusal ve yurdcu olmalıdır.

E) Her öğretim ve eğitim kurumunda talebenin girişim kapasitesini kırmamağa, sevgenlik ve okşayıyla özen göstermekle beraber, onları hayatta kusurlu olmaktan korumak için, ciddiğ bir yasav ve düzene ve içten bir ahlâk anlayışına alıştırmak, önemli olduğu kanağatındayız.

F) Partimiz, vatandaşların, Türkün derin tarihini bilmesine üsnomal bir önem verir. Bu bilgi Türkün kapasite ve enerjisini, nefesine güven duygularını ve ulusal varlığa zarar verecek bütün akımlara karşı sarsılmaz dayanımını besleyen bir evindir.

G) Türk dilinin ulusal, tükel bir dil haline gelmesi hakkındaki ciddiğ çalışmalara devam olunacaktır.

42 — Okullar hakkında başlıca fikirlerimiz :

A) Nomal ilk öğrenim devri, beş yıldır. Şehirlerde, köylerde, yahut köyler bölgesinde durum ve ihtiyaca göre, ilk okullar, bir program altında artırılacaktır. Köylerdeki okullarda sağlık, yaşayış ve içinde bulunduğu çeven şartları ile ilgili olan tarım ve zanaat fikirleri verilecektir.

B) Köy çocuklarımıza kısa zamanda pratik hayat için lüzumlu bilgiyi verebilecek üç veya dört sömestirli köy okulları açılacaktır. Bunların, çocukları yüksek öğretim kurumlarına hazırlayan ilk okullardan ayrı bir kip olarak kurulup artırılması plânlanacaktır. Bu kip köy okullarında, çocukların daha olgun yaşta okumağa başlamaları ve okumanın arasızsız devam etmesi ve bu işi devletin, askerlik borcu gibi, sıkı tutması lâzımdır.

C) Ertik ve zanaat okulları ile, zanaat gece okulları memleketin ihtiyacına yetiştirecek kadar artırılacak ve lüzumlu kurslar açılacaktır.

D) Her il merkezinde ve orta öğrenimi memlekete yaymak esası gözetilerek, gereken ilçe bölgelerinde orta okul bulundurmaya lüzumuna kanğız. Orta okullardan uzak yerlerdeki yurd çocuklarının rahat ve güvenlikle faydalanmalarını sağlamak için, talebeyi geceleri, para ile barındırarak örgütler meydana getirilmesine çalışılacaktır. Bu okullarda içinde buldukları çevenlerle ilgili olan ertik bilgilerin verilmesine özenilecektir.

E) Liselerimizi, yüksek öğrenime tam kapasiteli talebe yetiştirecek surette her bakımdan pekiştirip toplayacağız.

F) Üniversite ve yüksek okullarımız kendilerinden beklenen sonuçları verebilecek tükelliğe çıkarılacaktır. Üniversitelerin sayısını artırmak fikrindeyiz.

okullarla, ayrı kipteki köy okulları için pratik yoldan yatı evleri kurdurulur ve korunur.

44 — Güzel sanatlara, hele müziğe devrimin yüksek anlayışına uygun bir surette önem vereceğiz.

45 — Müzelerimizi zenginleştirecek kıymetteki tarih eserlerinin toplanmasına ve bu erge ile kazılar yapılmasına önem verilecek ve eski eserlerin sınıflanmasına ve gerekenlerin, buldukları yerlerde iyi korunmasına özen gösterilecektir.

46 — Kitap, yayın ve kitapsaray işleri parti için önemlidir. Şehirlerde kitapsaraylar, kent ve köylerde okuma ev ve odaları kurmak ve artırmak isteriz.

47 — Kültür ve eğitim işlerimiz, bugünün ve yarının gösterdiği ve göstereceği ihtiyaçlara göre önden gören bir düzenle planlanacak ve bütün öğretim aşmaları ile zanaat ve ertik ihtiyaçları bu plana göre düzenlenecektir.

48 — Klâsik okul yetiştirilmesi dışında, yığına, devamlı ve Türkiyenin ilerleyiş yollarına uygun bir halk eğitimi vermesi önemli görürüz. Bu hizmet için çalışan halkevlerini devlet, imkân elverdiği kadar koruyacaktır.

49 — Parti, bir devrim müzesi kuracaktır. Bunu, hal-

ka devrim fikir ve duygularını aşlamak için etkin araç sayarız.

50 — Türk gençliği, onu temiz bir ahlâk, yüksek bir yurt ve devrim aşkı içinde toplayacak ulusal bir örgüte bağlanacaktır. Bütün türk gençliğine şevk ve sıhhatlarını nefse ve ulusa inanlarını besleyecek beden eğitimi verilecek, ve gençlik, devrimi ve, bütün erginlik şartları ile yurdu korumayı enüstün ödev tanıyan ve onları, bu ödev uğrunda bütün varlıklarını vermeğe hazır tutan bir düşünüşle, yetiştirilecektir.

Bu ana eğitimin tam sonuç vermesi için Türk gençliğinin, bir yanda, düşünme, karar verme ve girişim alma gibi yüksek başarımlı kuvvetlerini geliştirecek ve öte yandan, gençlik onu her zorlu işin başarılmasında tek unsur olan sıkı disiplinin etgisi altında çalıştırılacaktır.

Türkiyede spor örkütüde bu esaslara göre düzenlenecek ve yürütülecektir. Yapılacak gençlik örkütümün üniversite, okullar ve enstitüler, halkevleri, toplu işçi kullanan fabrika ve kurumlarla yukarıdaki gayelere göre, iş ve yönet birlikleri düzenlenecektir.

Yurtta beden ve devrim eğitimi ile spor işlerinde biteviyelik göz önünde tutulacaktır.

Okullarda, devlet kurumlarında, ve özel kurum ve fabrikalarda bulunanlar, yaşlarına göre, beden eğitimi ile uğraşmak yükümü altına alınacaktır. Spor ve beden eğitimi için lüzumu olan alan ve kurumlar meydana getirilecektir. Spor alanları için özel yönetgeler ve şarhklar ilgilendirilecektir.

51 — Parti radyoyu ulusun küllür ve sıyasal eğitimi için en değerli araçlardan sayar. Kuvvetli verici istas-

yonlar kuracağız. Alınların kolay ve ucuz elde edilmesine çalışacağız. Sinemanın ulusa faydalı olmasını iş edineceğiz.

52 -- Ulusal opera ve tiyatro önemli işlerimiz arasındadır.

ALTINCI KISIM

SOSYAL HAYAT VE KAMUSAL SİHHAT

53 — Türk sosyal hayatında aile esastır.

54 — Nufusumuzu artırmak ve gelecek nesli sağlam ve gürbüz yetiştirmek her zaman dikkatle güdülecek işlerimizdendir.

55 — Şehir ve kentlerimizle köylerimizin sıhig şartlarını ve içilecek sularını fennig usullere göre düzeltmek ve köy evlerini iyileştirmek ve köylülerimizin sağlık bilgilerini yükseltmek için programla çalışacağız.

56 — Partinin, çocuk hayatı ve analarının sıhbatı ile derin ilgisi vardır, Bunun için çalışmalara aşağıdaki ana hatlar üstünde devam edeceğiz :

A) Doğum evlerini artırmak, devletin hasta yurtlarında ayrıca doğum hizmetleri ayırtmak, parasız doğum

yardımları sağlamak, ve çocuk bakımı öğretmek için her öğretim araçından faydalanmakla beraber, ilmiğ ebe ve bakı kadınları, çoğaltmak;

B) Şehir ve kentlerde süt damlalarını, süt çocukları için bakım, danışma evlerini, kreşleri. öksüz yurtlarını çoğaltmak,

C) İşçi olan yerlerde işçi anaları ve çocuklarını korumak.

57 — Kimsesiz çocuklar ve yardıma ihtiyacı olan ihtiyarlar ve sakatlar ulusun atağlığı ve koruyuculuğu altındadır.

58 — İşçilerin ve ailelerinin sıbiğ ve sosyal bakımdan ihtiyaçlarının sağlanması ile uğraşacağız. hayatını çalışarak kazanmak yükümü altında bulunan kadınlar için, iş bölgelerinde kreşler açmağa devam edeceğiz.

59 — Sıhbat işlerinin Partimiz için ayrı bir önemi vardır. Bu yoldaki çalışmalar, genel ihtiyaç nisbetince ve devamlı bir surette genişletilecektir.

60 — Sıtma, verem, frengi, trahom gibi bulaşık hastalıklarla savaşa devam edeceğiz.

YEDİNCİ KISIM

İÇ, TÜZE, DIŞ SİYASA İŞYARLAR, ÖZGÜR
ERTİK SAHİPLERİ

61 — Bütün devrim sonuçlarını, yurddaşların tam güvenliğini ve ulusal düzen ve yasaviğ, iç ve tüze örgüt ve kanunları ile koruyan ve hiç bir hadise veya etki karşısında sarsılmayan bir hükümet otoritesi kurmak ve işletmek işlerimizin temelidir.

62 — Nüfusu artırma prensibimizi taplarken, yurd dışından gelecek türklere imkân olan her yardımı ve kolaylığı göstereceğiz.

63 — Tüzel siyasamızda hakyerlerinin kuruluşu kanunu, halkın ihtiyacına ve memleketin asığına en uygun gelecek surette yapılacak ve tamamlanacaktır.

İnancalı olan, basit, pratik ve süratli dava usullerini genişleteceğiz.

Yüret ve bildirge işlerinde istenen sonuçları süratli ve kolay olarak sağlayacak tedbirler alacağız.

Tutaklar ile kapsıkları ayırmağa ve hapsevlerini birer uslanma yeri haline getirmeğe çalışacağız.

64 — Yurdda barış ve dünyada barış, başlışa prensibimizdir.

65 — Ulusun yüksek asığını her vakit göz önünde

tutarak bütün dikkatleri ile hayatlarını hizmetlerine hasreden işyarlar, her türlü baysallık ve genliğe değer kazanırlar.

66 — Türkiyede cins ve klas fikirlerini yaymak ve sınıf kavgası irgesi ile cemiyet kurulmayacaktır. Devlet özel yönetgeler ve şarlıklarda devlete bağlı kurumlardan hizmet karşılığı aylık ve aktı alanlar buldukları işin sıfat ve özlüğü ile cemiyet kuramazlar.

67 — Talebe cemiyetleri adını taşıyan kurumlar hiç bir suretle sıyasa ile uğraşamazlar ve hiç bir suretle buldukları okulun fakülte ve enstitüsünün yönetgesine karşı her hangi bir harekette bulunamazlar.

68 — Türk işçileri ve esnafları, ulusun ana varlığı içinde o varlık için kuvvet ve fayda verici yolda ve parti programının çerçevesi içinde, ürgütlemegi iş edineceğiz.

69 — Arsuulusal ergelerle cemiyet yapılmıyacağı gibi, kökü yurd dışında olan cemiyetler kurmak da yasak olacaktır.

Uluslar arasında beraberlik yapmakta, devletin fayda göreceği ergelerle cemiyet kurmak veya olanların şubelerini açmak için bakanlar kurulunun kararı lâzımdır.

70 — İşyar olmiyan özgür ertik sahiplerinin ulusal Türk varlığı için lüzumlu ve faydalı, olan hizmetlerine

parti değer verir. Kapasite ve hizmetlerinin karşılığını görmeleri için, çalışmalarını kolaylaştırmak ödevlerimizdendir.

71 — Yeni Türkiyenin hayatında köyü her bakımdan önemli sayarız. Köylünün sıhhati, güler yüzlülüğü, kültür ve devrim anlayışında değerli ve ekonomik alanda varlıklı olması, bütün çalışma kollarımız için önemli bir iş olarak göz önünde tutulacaktır.

SEKİZİNCİ KISIM

VATAN SAVGASI

72 — Vatan savgası ulusal ödevlerin en kutlusudur. Gereğinde bu uğurda yurdun canlı cansız bütün varlıklarını ve kuvvet araçlarını kullanmağı esas tutarız. Parti askerliğin bütün vatandaşlara ayırsız taplanması esasını onamıştır. Türk ordusu her türlü siyasal düşünce ve etkilerin üstündedir. Ordunun kendisine verilen yüksek ödevi her vakit başarabilecek erkde ve son teknik araçlarla cihazlanmış olmasına özen veririz.

73 — Devletin yüksek kuramının sarsılmaz temeli olan ve ulusal ülküyü, ulusal varlığı ve devrimi kollayan ve koruyan Cümuriyet ordusunun ve onun özverili ve kıymetli izdeşlerinin, her vakit sayın ve şerefli tutulmasına özen gösteririz.

**Program içindeki Öz Türkçelerin
Osmanlıca karşılıkları**

<u>T Ü R K Ç E</u>	<u>O S M A N L I C A</u>
Akım	Cereyan
Alan	Meydan, saha
Almaç	Ahize
Amaç	Hedef
Amaçlamak	İstihdaf etmek
Ar	Güzel sanatlar
Araç	Vasıta
Arıtım	İslah, tasfiye
Arsulusal	Beynelmilel
Asıg	Menfaat
Aşama	Mertebe
Atağlık	Vesayet
Ayra	İstisna
Ayral	Müstesna
Bağınsız	Müstakil (kayıtsız)
Barına	Himaye
Başarı	Muvaffakiyet
Baysallık	Huzur ve sükûn
Belitmek	Tayin etmek (Déterminer)
Bildirik	Tebliğ
Biteviyelik	Yeknasaklık
Bölge	Mıntaka
Buclanmak	Tahdid edilmek (limiter)
Çağdaş	Muasır
Çeven	Muhit
Çıkat	İhracat
Dayanışma	Tesanüt
Değət	Temas
Denge	Muvazene
Dengeşik	Mütevazin

T Ü R K Ç E

Derecel
Devrim
Dışdinsel
Durum
Düzenlemek
Egemen
Egemenlik
Eğitim
Endüstri
Endüstriel
Erge
Erkin
Ertik
Eşitlik
Etki
Etkin
Evrimsel
Evin
Eylem
Ferdig
Finansal
Gelişim
Genel
Genlik
Girişim
Girişit
Gürelme
Güven
Hakyeri
İra
İl
İlçe
İlgi
İnancalı
İRde
İşyar
İzdeş
İçtem
Kamuğası

O S M A N L I C A

Tedrici
İnkilâp
Lâik
Vaziyet
Tanzim etmek
Hâkim
Hâkimiyet
Terbiye
Sanayi
Sanayi erbabı
Maksad
Müstakil
Mestek
Müsavat
Tesir
Müessir
Tekâmülü
Cevher
Muamele
Ferdî
Malî
İnkîşaf
Umumî
Refah
Teşebbüs
Teşebbüsat
Feyizlenme
İtimad
Mahkeme
Seciye
Vilâyet
Kaza
Alâka, Münasebet
Teminathı
İrade
Memur
Mensub, Müntesib
Samimi
Menfaati umumiye

T Ü R K Ç E

O S M A N L I C A

Kamusal	Umumi — Publique
Kamutay	B. M. Meclisi
Kanıĝ	Kanı
Kapasite	Kabiliyet
Kapital	Sermaye
Kapsamak	Şamil olmak
Kapsık	Mahbus
Karşıt	Zıd
Kazı	Hafriyat
Kent	Kasaba
Kınav	Faaliyet
Kip	Tip
Kipleştirmek	Tipleştirmek
Klas	Sınıf (Zümre)
Konu	Mevzu
Kotarmak	Halletmek
Kuran	Bünye, Bünyad = Structure
Kurum	Müessese
Kutsal	Mukaddes
Nomal	Tabii
Onanmak	Tasvib edilmek
Oranlamak	Tahmin etmek
Orun	Makam
Orunlamak (atamak)	Tayin etmek
Otru	Mesken
Oydam	Telkin
Oydanmak	Telkin etmek
Ödel	Vade
Ödem	Tazmin
Ödev	Vazife
Öĝretim	Tahsil
Önem	Ehemmiyet
Önemek	Ehemmiyet vermek
Önvermek	Teşvik etmek
Örgen	Organ
Örgüt	Taazzı, teşkilât
Örü	Şebeke
Özel	Hususi

T Ü R K Ç E**O S M A N L I C A**

Özen	İtina
Özgenlik	Hürriyet
Özgü	Mahsus
Özgür	Serbest
Özgür-bölge	Serbest mntaka
Özürüt	Hasılatı safiye
Özveri	Pedakârlık
Pekiştirmek	Takviye etmek
Sağlamak	Temin etmek
Salnak	Matrah
Saltık	Mutlak
Saptamak	Tespit etmek
Savga	Müdafaa
Seçmen	Müntehip
Sevgenlik	Sefkat
Sonuç	Netice
Sosyal	İçtimai
Sarılık	Belediye
Tapılma	Tatbik
Tapılmak	Tatbik etmek
Tarım	Ziraat
Tasar	tasavvur
Taşımıcılık	Nakliyecilik
Taşısız mallar	Emvali gayri menkule
Tecim	Ticaret
Tecimel	Ticari
Tecimer	Tacir
Terkinmek	Takib edilmek
Tekit	İnhisar
Törütgen yetki	Salâhiyeti teşriiye
Törütüm	Teşri
Tutak	Mevkuf
Tükel	Mükemmel, tam
Tüzel	Adli
Tüzük	Nizamname
Ulus	Millet

TÜRKÇE**OSMAGLICA**

Uyum	Ahenk
Uzlaştırma	İslah etme
Üretim	İstihsal
Ürem	Faiz
Üretmen	Müstahsil
Ürün	Mahsul
Üsnomal	Fevkalâde
Yalın	Vazih ve parlak
Yapık	Mamul
Yaraç	Alet
Yargıçlık	Hakemlik
Yasav	İnzibat
Yayın	Neşriyat
Yeğrim	Salah
Yeğritim	İslâh (cinsi fers)
Yetki	Salahiyet
Yoğaltman	Müstehlık
Yönetge	İdare (rejî idaresi)
Yönetim	İdare (Devlet idaresi)
Yüküm	Mükellefiyet, mecburiyet
Yüret	İera (Adliye istılahı)
Yürütken yetgi	Salâhiyeti icraiye
Yürütüm	İera, iera kuvveti
Zorağ	Zaruret